

SKÖTSELPLAN
FÖR NATURRESERVATET

**RAMSÖN
KEHOLMEN**

LÄNSSTYRELSEN I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN FÖRVALTARE:
SKOGSVÅRDSSTYRELSEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

- 1.INLEDNING
- 2.ALLMÄN BESKRIVNING
 - 2.1 Data
 - 2.2 Naturförhållanden
- 3.SKÖTSELPLAN
 - 3.1 Allmänna mål för reservatets skötsel
 - 3.2 Allmänna anvisningar för reservatets skötsel
 - 3.3 Detaljb beskrivningar och detaljåtgärder
 - 3.4 Anordningar för friluftslivet
- 4.Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Bilagor:

- 1 Skötselplanekarta
- 2 Karta med gräns för reservatet
- 3 Ekonomiplan

1 INLEDNING

Naturreseptatet Ramsön Keholmen utgörs av två öar i Hakefjorden i Stenungsunds kommun. Öarna har stor betydelse för det rörliga friluftslivet och har stora landskapliga och kulturhistoriska värden. Skötselplanen syftar till att bevara dessa värden samt att göra området tillgängligt för den besökande allmänheten.

2 ALLMÄN BESKRIVNING

2.1 Data

Skyddsform: Naturreseptat, avsatt 1968-06-27

Förvaltare: Skogsvårdsstyrelsen

Läge: Reseptatet är beläget i Hakefjorden, Jörlanda socken i Stenungsunds kommun.

Areal: Ca 248 ha varav landareal ca 74 ha

Kartor: Ekonomiska kartbladen 071 62 och 071 72. Topografiska kartbladet 7A
Marstrand NO/7B Göteborg NV

2.2 Naturförhållanden

Ramsön består av två långsmala, relativt flacka bergsryggar utsträckta i öst-västlig riktning och sammanbundna av en sandavlagring. Gnejsberggrundens sprickor och grunda korsande dalgångar präglar områdets topografi. Ramsöns högsta punkt når 35 m ö h och utgörs av en uppstickande bergsklack på öns östra del. Keholmen når endast 15 meter över vattenytan och består av några långa bergsholmar förbundna med en sadelformad sandavlagring.

Inlandsisens verksamhet har lämnat spår i form av jättegrytor och spolrännor på några ställen på Ramsön.

Svagt sluttande klippstränder är den förhärsande strandtypen på öarna medan block-, grus- och sandstränder har mycket liten utbredning. Finsedimentstränder med sand och lera kantar större delen av Ramsöns skyddade östsidan, Keholmens norra bukt samt vikar i syd och öst.

Ramsön och Keholmen är helt präglade av odling, all mark på lera och sandunderlag är tagen i anspråk för åker och betesbruk. Övrig mark, huvudsakligen hållmarker med grunt eller inget finjordställe, används som utbetesmark. På Ramsöns norra del har en del av utmarkerna planterats med tall.

Öarnas flora uppvisar vegetationstyper som är karaktäristiska för kustregionen. Öarna är starkt påverkade av bete och som en följd av kulturmarkshävden har öarna stora landskapliga och kulturella värden.

Trots öarnas ringa storlek och den begränsade tillgången på snår och skogsdungar är fågelfaunan varierad och tämligen artrik. Hela vattenområdet omkring öarna och mot

fastlandet med tillhörande strandängar utgör en gynnsam miljö för vadare och sjöfåglar. I sträcktider observerades här flockar av rastande nordliga vadare. Under höst, vinter och vår besöks området även av rovfåglar. Bland annat förekommer havsörn, kungsörn, vråkar, sparvhök, duvhök, fiskgjuse och blå kärrhök.

Ramsön uppvisar ett helt unikt och ålderdomligt kulturlandskap. Jordbruket på Ramsön och Keholmen sköts med all den pietet och ekologiska kunskap som skärgårdsbönderna fört vidare generation efter generation. Genom det pågående och intensiva markutnyttjandet har öarna än idag samma öppna karaktär som på slutet av 1800-talet.

Litteratur:

Ängar och hagar i Stenungsunds kommun. Per Schillander. Naturinventeringar i Göteborgs och Bohus län 1988:8.

Ramsön, Keholmen. Naturvärden, kulturvärden. Gunilla Olsson 1977. Stencil, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

3. SKÖTSELPLAN

3.1 Allmänna mål för reservatets skötsel

Skötseln av reservatet skall syfta till att bevara ett stycke levande, ålderdomligt och traditionsrikt kulturlandskap samt att genom vissa anordningar underlätta för den besökande allmänheten att utnyttja öarna som rekreatjonsområde.

3.2 Allmänna anvisningar för reservatets skötsel

Befintliga åkermarker bör även i framtiden hävdas som åker med växelbruk. Nuvarande slåtterängar bör framgent hävdas med slåtter och efterföljande bete eller enbart bete. Diken, stengärdesgårdar och bruksvägar skall bevaras och underhållas. Åkerrenar och vägkanter bör hävdas. Utmarkerna bör betas. All barrskog bör på sikt ersättas med spontan lövskog.

Hänsyn bör tagas till fågel- och djurliv vid avverkningar och gallringar så att lämpliga boträd och buskpartier sparas.

3.3 Detaljbeskrivningar och detalj åtgärder

Reservatet är indelat i 22 skötselområden. Karta, bilaga 1.

SKÖTSELOMRÅDE 1

Beskrivning:

Hällmarksområde med huvudsakligen klippstränder. I västra och sydvästra delen förekommer jättegrytor, spolrännor och plastisk skulptur i berggrunden. I detta område uppträder även en körtel av bergarten täljstensomvandlad peridotit, en bergart som endast sparsamt förekommer i Bohuslän, men är karaktäristiskt för Stora Le- Marstrandsformationen. Kring bukten i norr finns små block- och sandstränder. Ovanför dessa framträder triviala torrängar/ gräshedar med

anslutande rishedsvegetation. På fragmentarisk blockstrand i områdets södra del växer ett litet bestånd av bohusmarrisp. I områdets centrala del finns ett planterat bestånd med bergtall och vanlig tall samt enstaka granar.

Målsättning:
Hällmarksområde.

Åtgärder:
Extensivt bete. Barrbeståndet behålles i den mån markägaren önskar. Vid slutavverkning bör lövträd hjälpas upp.

SKÖTSELOMRÅDE 2

Beskrivning:
Vall, vanligen använd som slåttervall med efterbete med nötkreatur. I åkerkant mot väster en liten torrbacke med enbuskar. Vålhallna stengärdesgårdar och gamla diken. I områdets södra del små strandängsytor och hällar, vilka flitigt utnyttjas som badplats av besökande.

Målsättning:
Åkermark

Åtgärder:
Åker med skiftesbruk och/eller slåtter, bete. Underhåll av stengärdesgårdar och diken. Strandstädning vid behov.

SKÖTSELOMRÅDE 3

Beskrivning:
Trivial torräng/gräshed med invandrande enbuskar och ungplantor från planterat tallbestånd. Här finns även en liten vattensamling med vegetation av mannagräs och knappsäv. I anslutning till vattensamlingen finns fragment av fattgkärr och fukthed. I områdets södra del nära stranden ingår en liten fuktäng med översilningsvatten. Här växer bl a vildlin, bäckbräsa, strandklo, ögontröst, åkermyntha, kabbleka, hirsstarr och knägräs.

Målsättning:
Utbetesmark.

Åtgärder:
Bete. Tallbeståndet behålles så länge markägaren önskar. Tall och sly bör hållas efter så igenväxning av torräng ej sker. Strandstädning vid behov.

SKÖTSELOMRÅDE 4

Beskrivning:
Hällmarksparti med planterade tallbestånd med inslag av gran. Trivial torräng/gräshed med invandrande ljung på gammal tomtplats. Klippstränder i östra delen med långsamt sluttande hällar samt en liten blockstrand.

Målsättning:
Hällmarksområde med tallbestånd.

Åtgärder:
Extensivt bete. I tallbeståndet får husbehovsuttag ske efter markägarens önskemål. Underhåll av stengärdesgårdar. Strandstädning vid behov.

SKÖTSELOMRÅDE 5

Beskrivning:
Hällmark med hög bergknalle (Ramsöns högsta punkt), Betade torrängar/gräshedar med enbuskar, fuktängar och strandäng. Fuktängar i sluttningar (suboceanisk gräshed) med stagg, knapptåg, knägräs, ängsvädd, blodrot och enstaka jungfru Marie nycklar. Smal saltvattenstrandäng med salttågzon och inslag av kustarun och oskarp övergång uppåt i sötvattenpåverkad fuktäng. Området betas. Liten bevattningsdamm grävd i sydsluttning.

Målsättning:
Ängsmarker.

Åtgärder:
Bete. Underhåll av stengärdesgårdar. Strandstädning vid behov.

SKÖTSELOMRÅDE 6

Beskrivning:
Åkermark, vadlar och strandängar. Små berghällar med torrängsvegetation. Några uppvuxna ekar invid bergsida i väster. Bård med havssäv i vattenstranden vid strandäng i norr. Smal salttågzon med inslag av gulkämpar och strandkrypa. I en övre zon på strandängen i norr växer sumpgentiana. Strandängen övergår uppåt i fuktäng. Stenspång till Keholmen ansluter i områdets norra del.

Målsättning:
Åkermark samt öppna strandängar.

Åtgärder:
Åkerbruk med växelbruk samt slåtrade och/eller betade strandängar. Strandstädning vid behov. Underhåll av stengärdesgårdar och stenspång till Keholmen.

SKÖTSELOMRÅDE 7

Beskrivning:
Vall med efterbete. Välbevarat dikessystem och välhållna stengärdesgårdar. Låga bergknallar med enstaka solitära almar omger åkrarna. Två jättegrytor i bergklack i områdets södra del.

Målsättning:
Åker.

Åtgärder:

Åker med växelbruk samt efterbete. Underhåll av stengärdesgårdar.

SKÖTSELOMRÅDE 8

Beskrivning:

Åkermark med spannmålsodling, vallar samt hävdade strandängar. På några håll små låga bergklackar vid stranden med torrängsvegetation. I vattenstranden ett smalt bälte med havssäv. Slåtrade och betade åkerrenar med sparsam buskvegetation.

Målsättning:

Åker och öppna strandängar.

Åtgärder:

Åker med växelbruk. Slåtter och/eller bete på strandängar. Underhåll av stengärdesgårdar. Strandstädning vid behov.

SKÖTSELOMRÅDE 9

Beskrivning:

Åkermark med spannmålsodling och vall. Vålhallna diken och stengärdesgårdar. Slåtrade och betade åkerrenar. Mångstammig lind i åkerkant i områdets norra del.

Målsättning:

Åker.

Åtgärder:

Åker med växelbruk samt efterbete. Hävd av åkerrenar enligt nuvarande skick. Underhåll av diken och stengärdesgårdar.

SKÖTSELOMRÅDE 10

Beskrivning:

Åkermark med odling av potatis och grönsaker samt liten vall i områdets södra del. Bergparti i söder med bård av aspsnår i kant mot åker och i klåvor. Välbevarade stengärdesgårdar.

Målsättning:

Åker.

Åtgärder:

Åker med växelbruk (eventuellt husbehovsodlingar). Underhåll av diken och stengärdesgårdar.

SKÖTSELOMRÅDE 11

Beskrivning:

Område i anslutning till gårdsbebyggelsen. Gårdarna omges av uppvuxna, höga träd av främst alm. Söder om bebyggelsen finns en aldunge, vilken utnyttjas som beteshage. Fältskiktet domineras av tuvtåtel, brännässla, älgört, humleblomster, revsmörblomma, strandklo, rödven,

skogsnarv och skogsbräken. Väster om skogsdungen ligger i en östsluttning en smal vall. I områdets södra del en damm med omgivande smal zon av fattigkärr och fukthed.

Målsättning:

Åker, alternativt slåttervall. Betad skogsdunge och omgivande hållmark och hedytor.

Åtgärder:

Åkerbruk, alternativt slåtter med efterbete. Extensivt bete på övriga ytor.

SKÖTSELOMRÅDE 12

Beskrivning:

Betad friskäng med tuvtåtel och knapptåg. Nära vattnet betad strandäng med smal saltvattenpåverkad zon med bl a salttåg, strandkrypa och strandaster.

Målsättning:

Ängsmarker.

Åtgärder:

Bete. Underhåll av stengärdesgårdar. Strandstädning vid behov.

SKÖTSELOMRÅDE 13

Beskrivning:

Hållmarksparti med triviala torrängar på klipphällar. Betade friskängar på fd åkermark. Strandplats med anslutande betad torräng och minimal strandäng. Torrängen domineras av trift, gulmåra, rölleka, gul fetknopp, rödven och fårsvingel. Enstaka inslag av rotfibbla. Strandängen är tuvad med saltvatteninfluerad vegetation. Här påträffas salttåg, strandkrypa, gulkämpar och spjutmålla. I depressioner mellan tuvorna sparsam vegetation av krypven.

Målsättning:

Hållmarker och ängsmarker.

Åtgärder:

Bete. Underhåll av stengärdesgårdar. Strandstädning vid behov.

SKÖTSELOMRÅDE 14

Beskrivning:

Hållmarker och två fritidshustomter. Smala randlövparter utmed åker i gräns mot delområde 9. Dessa lövbestånd utgörs av torr hedekskog. I områdets nordöstra del förekommer en liten ekdunge med inslag av alm. I fältskiktet märks bl a liljekonvalj, getrams, majbräken och lundgröe. I områdets södra del randsnår med alm, lind, ek, hagtorn och slån. I fältskiktet bl a vänderot, renfana, rödklint, backlök, backnejlika och rockentrav. Betad friskäng på f d åkermark utgör förbindelse med åkrar i delområdena 8 och 9. I områdets östra del små triviala torrängar på klipphällar.

Målsättning:

Randbestånd och dungar med löv. Hällmarker och ängsmarker.

Åtgärder:

Bete. Strandstädning vid behov. I övrigt inga åtgärder.

SKÖTSELOMRÅDE 15

Beskrivning:

Hällmarksparti med klippstränder samt liten sand- och blockstrand. I sydost förekommer en mindre blockavlagring med bl a följande arter: bergör, gulmåra, äkta johannesört, gullris, träjon, kummin, kaprifol, brakved, nypon, slån hagtorn och hallon. I områdets sydvästra del torräng/gräshed med dominans av fårsvingel samt bl a rödven, rölleka, liten blåklocka, gråfibbla och svartkämpar. Torrängen övergår i norr till öppen ljung- och rished. Området betas. Sandstranden och de låga klippställarna nyttjas som badplats.

Målsättning:

Hed-och hällmarksområde.

Åtgärder:

Strandstädning vid behov samt ev extensivt bete.

SKÖTSELOMRÅDE 16 - Lilla Ramsö

Beskrivning:

Kal klippholme med sparsam hedvegetation. Branta klippstränder på sydsidan och liten sandstrand mot norr. Området utnyttjas som badplats.

Målsättning:

Klippholme.

Åtgärder:

Strandstädning vid behov. I övrigt inga åtgärder.

Keholmen

SKÖTSELOMRÅDE 17

Beskrivning:

Hällmarksparti med låga strandhällar. I södra delen en betad fuktäng med dominans av stagg och knapptåg samt bl a knägräs, krypven, luddtåtel, vildlin, darrgräs och blodrot. Vid strandkanten en mycket smal zon med saltvattenpåverkad strandäng med dominans av salttåg. I norra delen liten yta med fukthed i mosaik med fuktäng.

Målsättning:

Öppna fuktängar och strandängar.

Åtgärder:

Bete samt strandstädning vid behov.

SKÖTSELOMRÅDE 18

Beskrivning:

Liten sadelavlagring med främst sandmaterial. Detta var tidigare åkermark men är numera betade ängsmarker. Större delen av de gamla åkrarna upptas nu av friska till fuktiga ängsmarker med dominans av knapptåg, stagg och tuvtåtel. Andra arter är ängsfryle, kamäxing, brunört, blodrot, gökblomster, vanlig smörblomma, rödven, rödsvingel och vårbrodd. Vid vattnet liten strandäng med smalt bälte dominerat av salttåg. I kontakten med sötvattenpåverkad fuktäng påträffas knutnarv och vildlin. Avlagringens övre delar och ovansida kännetecknas av ett mycket tunt humus täcke och vegetationen består av gräshed/trivial torräng. Här växer rödven, fårsvingel gråfibbla, rölleka, liten blåklocka och käringtand. En gammal lada tjänar som vind/regnskydd för fåren.

Målsättning:

Ängsmarker.

Åtgärder:

Bete. Underhåll av stengärdesgårdar samt strandstädning vid behov.

SKÖTSELOMRÅDE 19

Beskrivning:

Hällmarksområde med små ytor av ljung- och kråkrished. Små torrängsfragment vid klipphöllar med fårsvingel, bergssyra och rikligt av fårtåtel. Branta klippstränder i områdets norra del. Ett stenröse markerar Keholmens näst högsta punkt och härifrån ges god utsikt.

Målsättning:

Hällmarker.

Åtgärder:

Strandstädning vid behov. I övrigt inga åtgärder, dock kan bete få förekomma.

SKÖTSELOMRÅDE 20

Beskrivning:

Sadelavlagring med sand och grus som förbinder Keholmens östra och västra bergpartier. Avlagringens krön och övre sluttningar behärskas av gräshed/torräng med dominans av fårsvingel och rödven. Andra arter är vårväx, grönkavel, liten fetknopp och styvmorsviol. På torrängen växer spridda, kortvuxna enbuskar. Torrängen övergår i ljung- och kråkrished samt i sluttning mot väster och söder i fuktighet. Områdets norra strandparti kantas av minimala kortbetade strandängar innanför en grund lerig bukt. I den nordöstra delen förekommer en liten recent skalavlagring (huvudsakligen skal av *Cardium edule*) och på strandäng i anslutning till denna växer den mindre vanliga kustgentianan och bergbrässa. En mindre torräng/gräshed förekommer ovan den nordöstra strandbukten. Den domineras av fårsvingel samt har stort inslag av renlavar, kattfot, rödven, vårväx och vårstarr. Strandpartiet i söder kantas av skiffrika klipphöllar med rikligt av sylnarv.

Målsättning:
Hedytor och ängsmarker.

Åtgärder:
Bete.

SKÖTSELOMRÅDE 21

Beskrivning:
Hällmarksområde med ljung- och fukthedar. Fukthed är särskilt väl utvecklad i områdets centrala del i sluttning mot sydväst. I områdets västra del i en grund dalgång finns en liten damm med följande vegetation: vanligt mannagräs, knappsäv, gäddnate, ältranunkel och krypven. Dammen omges av fukthed. Blockstränder omväxlande med berghällar med trappstegsförklyftning förekommer utmed områdets västra delar. Låga klipphöllar kantar den södra stranden, medan den sydvästra udden har ett klippstup.

Målsättning:
Hällmarksområde.

Åtgärder:
Alt. 1 Bete samt strandstädning vid behov.
Alt. 2 Hällmarksområde i fri utveckling samt strandstädning vid behov.

SKÖTSELOMRÅDE 22

Beskrivning:
Planterad tall på f d torr- och friskäng. Beståndet är hårt gallrat. I gräns mot omgivande hällmark står några krok-vuxna granar samt enbuskar. Fältskiktet i träd-dungen utgörs av kortbetad grässvål med ängsgröe och rödven. Mot öster vidtar ett parti ljung-kråkrished och i anslutning till detta uppträder ytterligare ett litet bestånd planterad tall med inslag av bergtall. I sluttning mot östra stranden påträffas ljung-fukthed. Närmast vattnet minimalt kortbetad strandäng med salttåg.

Målsättning:
Talldungar och öppna hedytor.

Åtgärder:
Bete samt strandstädning vid behov.

3.4 Anordningar för friluftslivet

Informationsskyltar, sopkärl och toaletter enligt karta, bilaga 1.

4. Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Finansieringen av reservatets skötsel åvilar staten genom vårdanslaget. Ekonomiplan, bilaga 2.

TECKENFÖRKLARING

 Informationstavla

 Sopstall

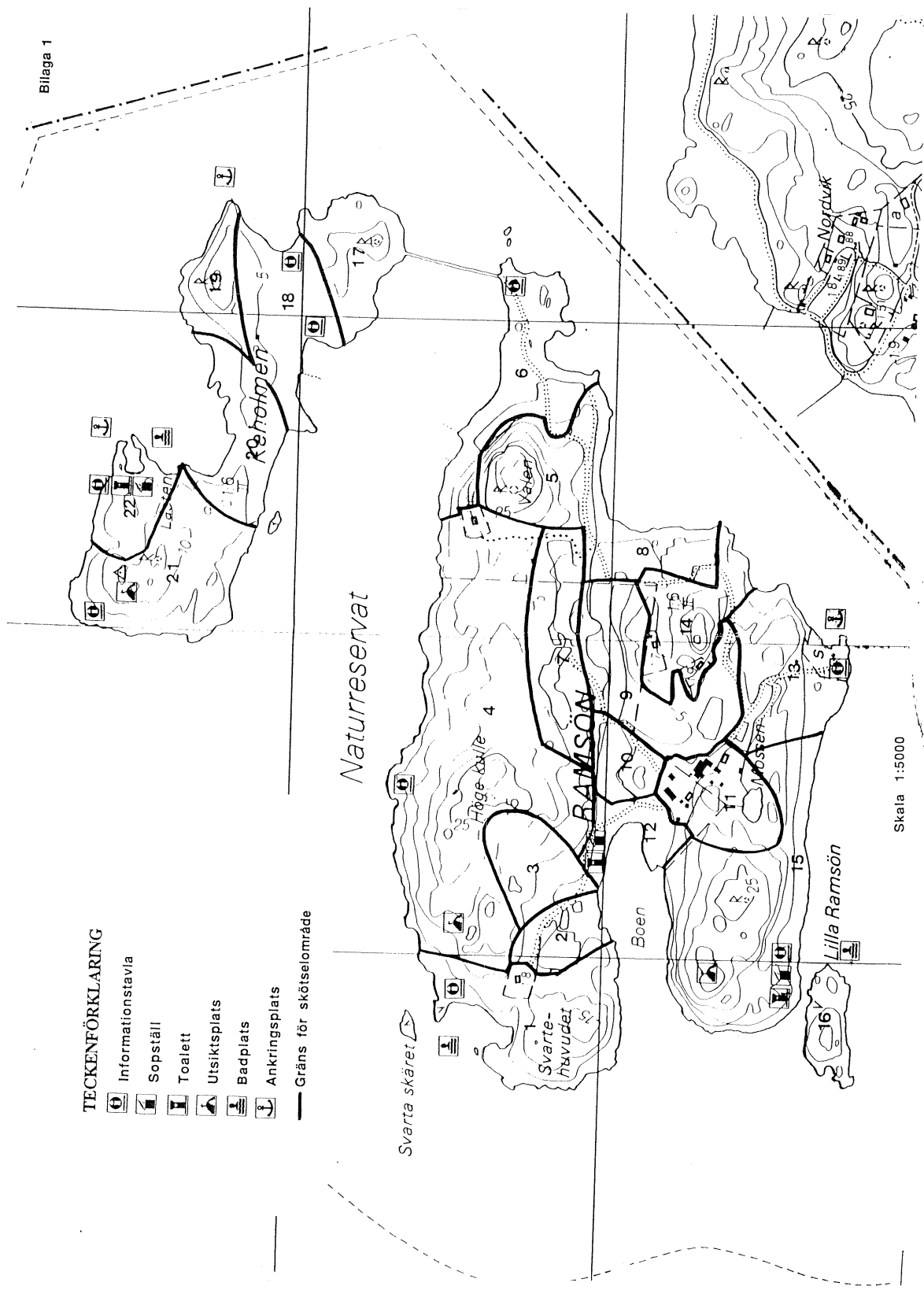
 Toalett

 Utsiktsplats

 Badplats

 Ankringsplats

 Gräns för skötselområde

Skala 1:5000